

ПРИТУЛЯК Наталія,

к. е. н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"
Київ, Україна, проспект Перемоги, 54/1

E-mail: fin_an@ukr.net

ORCID: 0000-0002-1557-0191

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто питання вдосконалення методики аналізу ліквідності шляхом введення до арсеналу її типових інструментів незастосовуваного раніше факторного аналізу, який дає змогу забезпечити більш детальний розгляд причин зміни показників ліквідності. Математичне вираження функціональних залежностей, притаманних природі ліквідності, побудовано на основі результатів дослідження її теоретичних аспектів за допомогою застосування детермінованого моделювання факторних систем.

Ключові слова: ліквідність, платоспроможність, оборотність поточних активів, факторний метод аналізу, детерміноване моделювання, коефіцієнтний метод фінансового аналізу.

Притуляк Н. Факторный анализ ликвидности активов предприятия. Рассмотрены вопросы совершенствования методологии анализа ликвидности путем введения в арсенал ее типичных инструментов неиспользованного факторного анализа, что позволяет более детально рассмотреть причины изменения показателей ликвидности. Построение математического выражения функциональных зависимостей, присущих природе ликвидности, сделано на основе результатов исследования ее теоретических аспектов путем применения детерминированного моделирования факторных систем.

Ключевые слова: ликвидность, платежеспособность, оборачиваемость текущих активов, факторный метод анализа, детерминированное моделирование, коэффициентный метод финансового анализа.

Постановка проблеми. За сучасних умов фінансово-господарська діяльність окремого економічного суб'єкта є предметом пильної уваги широкого кола його стейкхолдерів, пов'язаних з ним численними й різноманітними фінансовими відносинами, а тому зацікавлених у результатах його функціонування. Для них значущою характеристикою фінансового стану бізнес-партнера є ліквідність його активів, оскільки вона визначає здатність компанії погашати у визначений строк та

© Притуляк Н., 2020

Свідоцтво про реєстрацію авторського права № 86556 від 06.03.2019,

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (формула 3);

Свідоцтво про реєстрацію авторського права № 84903 від 28.01.2019,

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (формула 4).

в повному обсягу власні зобов'язання перед постачальниками, кредиторами, інвесторами, державою, власними працівниками, а також зберігати права володіння майном у довгостроковій перспективі.

З іншого боку, дотримання належного рівня ліквідності є однією з основних умов стабільного функціонування та розвитку самого підприємства. Адже погіршення якісного складу його майна внаслідок утворення залежаних (надмірних, не використовуваних тривалий час) засобів робить їх фактичну цінність сумнівною, що призводить до зниження ліквідності, ускладнень із здійсненням своєчасних розрахункових операцій, виконання яких відбувається лише за умов наявності на балансі економічних ресурсів. Тривалий характер затримки з надходженням платежів стає однією з основних причин падіння дохідності підприємницької структури і створює серйозну загрозу настання її банкрутства.

З цих причин об'єктивна та всебічна оцінка ліквідності не втрачає своєї актуальності та першорядного значення як для окремих суб'єктів господарювання, так і для їх бізнес-оточення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з цієї тематики свідчить, що пік її популярності в наукових колах припадав на кінець 1990-х – початок 2000-х років, коли кардинально змінювався економічний уклад національної економіки і разом з ним – зміст фахової освіти. Впродовж наступних 20-ти років інтерес вчених до цієї проблематики незаслужено, проте стрімко знижувався, і вона з площини наукових досліджень поступово інтегрувала в навчальну літературу. Питання ліквідності та методики її оцінки зосереджені переважно в окремих розділах підручників з фінансового аналізу О. В. Єфімової, В. В. Ковальова, Р. О. Костирко, М. П. Любушіна, М. Р. Лучко тощо й лише іноді розглядаються в межах поодиноких наукових монографій і статей.

Результати аналізу останніх публікацій з цієї тематики показують, що наукові дослідження здебільшого присвячені питанням щодо: з'ясування сутності та ознак ліквідності; ідентифікації факторів, що впливають на її рівень; необхідності розмежування понять ліквідності та платоспроможності [1; 2]; оптимізації умов забезпечення платоспроможності підприємства з позиції його фінансової безпеки, серед яких ліквідність активів, якісна структура балансу, ефективне управління дебіторською заборгованістю та запасами відіграють вирішальну роль [3]; методичних засад оцінки ліквідності та платоспроможності, сукупності фінансових коефіцієнтів; діагностики ліквідності як базової системи антикризового управління [4; 5]; удосконалення процесу управління ліквідністю підприємства, головним джерелом інформаційного забезпечення якого є результати відповідного тематичного аналізу [6; 7].

Ці та інші дослідження не дали змоги забезпечити помітний еволюційний розвиток та вдосконалити методику фінансового аналізу з цієї тематики і вона, як і декілька десятків років тому, продовжує обмежуватися лише коефіцієнтним методом, який не враховує взаємо-

зв'язку, взаємозалежності та обумовленості ліквідності з іншими фінансово-економічними процесами та явищами. Це унеможлиблює реалізацію принципу комплексності в аналітичному дослідженні, не забезпечує отримання більш точних його результатів, не утворює достатню інформаційну основу для ґрунтовних висновків, виявлення резервів підвищення ефективності управлінських рішень.

Суттєво розширює можливості коефіцієнтного методу аналізу факторний метод, який відіграє провідну роль у формуванні вичерпної доказової бази на користь того чи іншого управлінського рішення фінансового характеру. Адже цей метод фінансового аналізу дає чітке уявлення про досліджуваний об'єкт, характеризує й кількісно описує його внутрішню структуру, а також функціональні зв'язки, забезпечує системне вивчення й оцінку впливу факторів на зміни результативного показника.

Метою статті є обґрунтування можливості та доцільності застосування (в контексті аналізу ліквідності) факторного методу з подальшою реалізацією його ключового завдання, яке полягає у моделюванні функціонального зв'язку між результативними та факторними показниками.

Матеріали та методи. У ході дослідження використано загальнонаукові методи діалектики, порівняння, аналогії, аналізу, синтезу, теоретичного систематизування та узагальнення.

Результати дослідження. Подолання обмеженості існуючих методик аналізу ліквідності та забезпечення їх розвитку неможливе без глибокого і всебічного вивчення економічної сутності об'єкта вивчення, результати якого створюють теоретичну основу для побудови математичного вираження функціональних залежностей, притаманних природі результативного показника. Необхідність виконання цього завдання ще більшою мірою актуалізується на фоні результатів огляду економічних джерел з цієї проблематики, які показали, що визначення сутності поняття ліквідності науковцями трактується не лише в різних аспектах, що ускладнює їх систематизацію та розуміння, а й без урахування причинно-наслідних зав'язків, що існують між ліквідністю та іншими важливими характеристиками фінансового стану підприємства (*таблиця*).

Таблиця

Підходи до визначення економічної сутності ліквідності

Автор	Визначення ліквідності
Словник фінансових термінів [8]	Визначено співвідношення величини заборгованості і засобів, що можуть бути використані для її погашення. Ліквідність означає безумовну платоспроможність і припускає визначену залежність між активами і зобов'язаннями як за загальною сумою, так і за термінами настання зобов'язань
І. В. Олександренко [9]	Спроможність підприємства швидко реалізувати активи й одержувати гроші для оплати зобов'язань, тобто співвідношення величини ліквідних активів і поточної заборгованості. Ліквідність – це здатність активів швидко перетворюватись на гроші

Закінчення таблиці

Автор	Визначення ліквідності
Ю. С. Цал-Цалко [10, с. 308]	Спроможність поточних активів підприємства, визначених об'єктами платіжних засобів, перетворюватись в грошову форму або безпосередньо бути майном для виконання всіх необхідних розрахунків у міру настання терміну їх здійснення
Г. Г. Старостенко [6, с. 100].	У загальному розумінні означає здатність цінностей перетворюватись в грошові кошти, що характеризується наявністю у підприємства ліквідних засобів у формі залишку грошей у касі, грошових коштів на рахунках у банку та тих елементів оборотних активів, що легко реалізуються. Ступінь ліквідності визначається тривалістю часового періоду, протягом якого ця трансформація може бути здійснена. Чим коротший період, тим вища ліквідність активу. Ліквідність є одним із аспектів платоспроможності, пов'язаної з перетворенням наявних засобів у таку форму, яка дає змогу виконати свої зобов'язання
Л. А. Лахтіонова [11, с. 246]	Здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру виникнення термінів їх сплати, так і прострочених боргів
І. А. Бланк [12, с. 178]	Спроможність окремих видів майнових цінностей бути швидко перетвореними у грошову форму без втрати своєї поточної вартості в умовах усталеної кон'юнктури ринку. Вона характеризується як функція часу (строку можливого продажу активу) і ризику (можливої втрати вартості майна за умов терміновості його продажу)
А. П. Дорошенко [13, с. 230]	Характеризує спроможність суб'єкта господарювання здійснювати погашення своїх зобов'язань як за рахунок наявних грошових коштів, так і за рахунок грошових коштів, отриманих від реалізації окремих елементів майна підприємства
Я. І. Мулик [14, с. 44]	Слід розглядати як час, необхідний для продажу активу, та як суму, одержану від продажу активу
Д. В. Щербатих [15]	Спроможність підприємства швидко реалізувати активи й одержувати гроші для оплати зобов'язань
П. Д. Каминський [16, с. 82]	Характеризує можливість надходження грошових коштів не лише за рахунок реалізації активів, а й за рахунок залучення додаткових зовнішніх коштів
Л. С. Стасюк [17]	Можна оцінити: по-перше, час, необхідний для перетворення активів у грошову форму; по-друге, ймовірність реалізувати актив і отримати визначену ринкову ціну
І. М. Крейдич, О. С. Наконечна, О. С. Харченко [3, с. 192]	Здатність активів трансформуватися в грошові кошти, при цьому ступінь ліквідності визначається як тривалість періоду, протягом якого така трансформація може бути здійснена. Чим менше необхідно часу для інкасації певного активу, тим вищий його рівень ліквідності. В цьому контексті ліквідність необхідно розглядати з позиції того, який час необхідний для продажу активів, та яка сума буде одержана в результаті цього

Джерело: зведено автором за [3; 6; 8–17].

Визначено, що здебільшого під *ліквідністю* розуміють процес трансформації активів у грошові кошти, швидкість здійснення якої визначає її рівень. Ця характеристика майнових цінностей є особливо важливою, оскільки обумовлює потенційну спроможність підпри-

ємства розраховуватися з кредиторами за поточними операціями. І хоча короткострокові пасиви економічного суб'єкта можуть погашатися за рахунок різних джерел (адже забезпеченням цієї заборгованості можуть бути будь-які активи, в т.ч. й іммобільні майнові цінності), ситуація, коли для цих цілей продається частина основних засобів є небажаною. Саме тому при визначенні рівня ліквідності, поточні активи зіставляють з поточними зобов'язаннями:

$$K_{\text{пл}} = \frac{OA}{KP}, \quad (1)$$

де $K_{\text{пл}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності;

OA – оборотні активи;

KP – короткострокові пасиви.

З огляду на те, що для будь-якого підприємства достатній рівень ліквідності є однією з найважливіших характеристик стабільності господарської діяльності, більшість дослідників ключовою її ознакою вважають "формальне перевищення (у вартісному виразі) оборотних активів над короткостроковими пасивами" [18, с. 305]. Вони зазначають: чим більше це перевищення, тим сприятливіший фінансовий стан підприємства з позиції ліквідності. Якщо величина оборотних активів недостатньо велика порівняно з короткостроковими пасивами, поточний стан є нестійким; і може виникнути ситуація, коли економічний суб'єкт не матиме достатньо грошових коштів для розрахунків за своїми зобов'язаннями і змушений буде або порушувати технологічний процес (наприклад, терміново продавати частину запасів чи обтяжувати себе новими боргами), або розпродати частину довгострокових активів. На їхню думку, "чим більше перевищення поточних активів над поточними зобов'язаннями, тим менше ступінь ризику втрати ліквідності. Тому необхідно прагнути до нарощення оборотного капіталу" [19, с. 115].

Однак з такими висновками важко погодитися через декілька причин. *По-перше*, безпідставне перевищення поточних активів понад потреби підприємства в них може призвести до погіршення їх якісного складу, наприклад, через утворення сумнівної дебіторської заборгованості або залежаних запасів. Тож незважаючи на алгоритм розрахунку показника поточної ліквідності, взаємозв'язок між поточними активами і рівнем ліквідності на практиці має більш складну (ніж "пряма") залежність і формування мобільної складової майна у розмірі, що перевищує потреби підприємства в них, лише погіршуватиме якісний склад активів.

По-друге, надмірне формування оборотних активів (понад оптимальні потреби підприємства в них) призводить до збільшення тривалості періоду, за який вони здійснюють один оборот (див. *формулу 2*), в результаті чого відбувається уповільнення руху авансованого в них

капіталу, а разом з цим – скорочення доходів від реалізованої продукції, мінімізація прибутку, виникнення додаткової потреби в обсягах фінансування, зростання боргів.

$$T_{об.ок} = \frac{t \cdot OA}{V_p} \quad (2)$$

де $T_{об.ок}$ – тривалість одного обороту оборотних коштів;

t – кількість днів періоду, обраного для дослідження;

OA – оборотні активи;

V_p – обсяг реалізованої продукції.

Факт, що надмірне збільшення поточних активів однаково негативно впливає як на ліквідність, так і на швидкість обертання оборотних коштів, дає підстави вважати, що між цими оціночними критеріями, хоча вони й належать різним за тематикою групам фінансових показників (ліквідності та ділової активності – прим. авт.), існує тісний зв'язок, який ще й досі не знайшов свого формалізованого опису. Вихідною причиною цієї ситуації є неправильне розуміння "процесу трансформації" активів у грошові кошти при визначенні ступеня їх ліквідності.

Як свідчать дані таблиці, цей процес зазвичай розглядають у контексті швидкості продажу активів, тоді як тривалість перетворення останніх на грошові кошти справедливо визначати періодом їх проходження через відповідні стадії кругообігу: починаючи з фізичної форми, коли підприємство отримує від постачальника запаси товарно-матеріальних цінностей для здійснення своєї діяльності, і закінчуючи їх перетворенням на грошову форму, у якій кошти надходять на рахунок підприємства за реалізовану ним продукцію. Ось чому запаси сировини вважаються менш ліквідними, ніж готова продукція, яка, зі свого боку, є менш ліквідною, ніж дебіторська заборгованість.

Це зауваження має важливу доказову силу, оскільки здатне знайти своє прикладне застосування в детермінованому моделюванні факторних систем, в результаті чого забезпечити більш детальний розгляд впливу факторів на зміни результативного показника і створити основу для отримання більш точних результатів аналізу, присвяченого якості управління поточними активами підприємства.

Побудувати модель факторної системи означає представити досліджуване явище у вигляді математичної залежності певної сукупності факторів, які знаходяться з ним у функціональному зв'язку. Тож виявлений зв'язок між (2) та (1) можна представити таким чином¹:

$$T_{об.ок} = \frac{t \cdot КП}{V_p} \cdot \frac{OA}{КП} \quad (3)$$

¹ Для побудови факторної системи використано метод розширення, який застосовують у детермінованому моделюванні факторних систем [20, с. 94].

Відповідно до теорії детермінованого моделювання для того, щоб оцінити змодельовану факторну систему з позиції її пізнавальної цінності (адже модель може бути створена за допомогою прийомів математичної абстракції, а може являти собою відображення причинно-наслідкових зв'язків між показниками – прим. авт.), необхідно перевірити отриману залежність на її дотримання двом основним правилам моделювання факторних систем, а саме:

правило 1: фактори моделі повинні мати явно виражений характер і реально існувати, а не бути придуманими абстрактними величинами чи явищами;

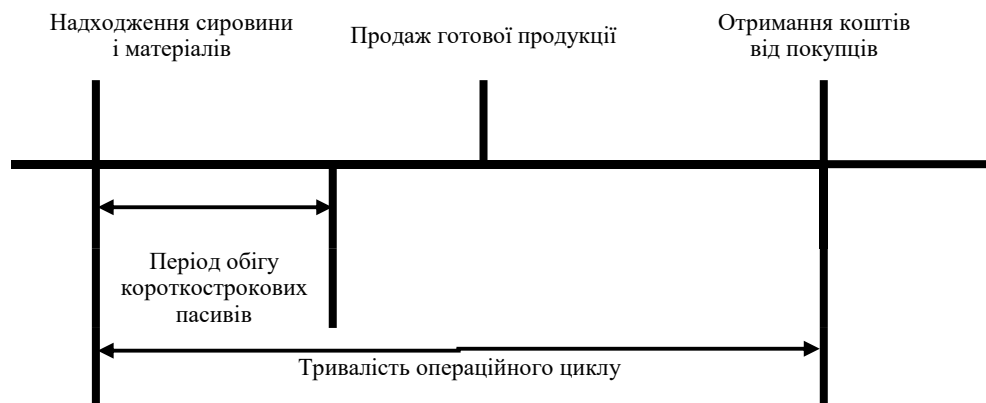
правило 2: фактори, які входять в систему, мають бути не лише необхідними елементами формули, але й знаходитися в причинно-наслідковому зв'язку з досліджуваними показниками.

Авторська система представлена двома факторами, які у фінансовому аналізі застосовуються як самостійно існуючі показники. Це:

$$\frac{t \cdot \text{КП}}{V_p} \text{ – 1-й фактор – тривалість погашення короткострокових пасивів,}$$

$$\frac{\text{ОА}}{\text{КП}} \text{ – 2-й фактор – коефіцієнт поточної ліквідності.}$$

Стосовно 1-го фактора, то він має прямиий і безпосередній зв'язок з тривалістю операційного циклу, оскільки є його частиною² (рисунк). Тож математичний алгоритм побудованої моделі (3), в якому досліджуваний 1-й фактор знаходиться в прямій залежності із результативним показником, переконує в дотриманні вимог 2-го правила для цього фактора моделі.

Тривалість операційного циклу [20, с. 346]

² Тривалість одного обороту оборотних активів охоплює час проходження коштів скрізь стадії виробництва й обертання і складає один операційний цикл.

Справедливість включення в модель 2-го фактора – коефіцієнта поточної ліквідності – доведена вище, в результаті уточнення "процесу трансформації" активів у грошові кошти, що вказує на існування прямого зв'язку між 2-м фактором і результативним показником та переконує у дотриманні другого правила при побудові цієї моделі.

Таким чином, змодельована факторна система дає змогу не лише суттєво розширити технічні можливості коефіцієнтного методу аналізу ліквідності, а й отримати важливі для інформаційного забезпечення управлінських рішень висновки. Так, описаний у моделі зв'язок між ліквідністю та швидкістю обертання оборотних коштів дає всі підстави, щоб коригувати зміст основної ознаки ліквідності, якою до нині вважалося "формальне" перевищення поточних активів над поточними пасивами.

Авторська факторна система доводить: забезпечення реальної ліквідності³ може бути досягнуто лише в результаті вдосконалення якісного складу поточних активів, з домінуванням у них високоліквідних елементів, тривалість трансформації яких у грошові кошти не справлятиме негативного впливу на швидкість обертання оборотного капіталу підприємства.

Крім того, представлені в моделі залежності переконують: підвищення ліквідності, яке не призводитиме до уповільнення обертання оборотного капіталу, можливе лише за умов оптимізації періоду погашення поточних боргів. Це означає, що підвищення реальної ліквідності є можливим у результаті вдосконалення не лише якісного складу поточних активів, а й поточних пасивів з позиції терміну їх погашення.

Подальші дослідження щодо можливості застосування факторного методу в межах аналізу ліквідності дали змогу дійти висновку, що факторна модель (3) може бути розширена. *Аргументами*, що призвели до переконання в доцільності подальшого детермінованого моделювання, стали:

- необхідність дотримання основного принципу застосування факторного методу аналізу, згідно з яким: більша кількість факторів дає змогу отримати більш точні результати дослідження;
- актуальність питання про правомочність зіставлення кредиторської та дебіторської заборгованості, на підставі чого останній показник був введений як ще один множник у факторну систему (3)⁴.

У результаті отримано трифакторну модель виду:

$$T_{об.ок} = \frac{t \cdot ДЗ}{V_p} \cdot \frac{КП}{ДЗ} \cdot \frac{ОА}{КП} \quad (4)$$

де ДЗ – поточна дебіторська заборгованість;

³ Під реальною ліквідністю слід розуміти ту, що відповідає дійсності, а не відображена лише рівнем показника. Факторну систему побудовано за допомогою методу розширення.

⁴ Факторну систему побудовано за допомогою методу розширення.

$\frac{t \cdot ДЗ}{V_p}$ – 1-й фактор – період інкасації дебіторської заборгованості,

$\frac{КП}{ДЗ}$ – 2-й фактор – співвідношення короткострокових пасивів до дебіторської заборгованості,

$\frac{ОА}{КП}$ – 3-й фактор – коефіцієнт поточної ліквідності.

З метою отримання переконливих аргументів на користь того, що збудованій моделі (4) не притаманна математична абстракція, оцінимо її пізнавальну цінність шляхом перевірки на відповідність основним правилам детермінованого моделювання (їх зміст див. вище).

Так, ідентифікація факторів моделі (4) показала: кожний з них являє собою самостійно існуючий у практиці фінансового аналізу показник із закономірною і загальновідомою логікою побудови алгоритму його розрахунку, що вказує на дотримання 1-го правила при здійсненні детермінованого моделювання.

Беручи до уваги, що метою факторного аналізу є виявлення факторів й оцінка ступеня їх впливу на результативний показник [18, с. 78], перевірку на дотримання 2-го правила моделювання виконаємо за кожним з 3-х факторів моделі (4).

Перший фактор характеризує ефективність управління дебіторською заборгованістю – одного з елементів оборотних активів, ступінь надійності та якісний склад якого визначають рівень ризику втрати ліквідності та платоспроможності підприємства. Період погашення дебіторської заборгованості, який по суті є показником її ліквідності (адже характеризує швидкість перетворення боргів контрагентів у гроші – прим. авт.), суттєво і безпосередньо впливає на тривалість операційного циклу⁵ (див. *рисунок*), яка в факторній системі (4) виступає як результативний показник ($T_{об.ок}$).

Другий фактор є одним з показників оцінки відповідності умов надання та отримання товарного кредиту, в межах якого відбувається порівняння сум дебіторської та кредиторської заборгованості.⁶

Справедливо вважається, що дебіторська заборгованість, яка утворюється в результаті відволікання коштів з обороту, має бути компенсована комерційними кредитами, наданими постачальниками, а при надходженні оплати від покупців продукції виступати джерелом погашення поточних боргів. Тоді, внаслідок відповідності сум дебіторської і кредиторської заборгованості на підприємстві, забезпечується умова дотримання платоспроможності. У разі, коли коштів

⁵ Тривалість одного обороту оборотних активів охоплює час проходження коштів скрізь стадії виробництва і обертання і складає один операційний цикл.

⁶ Адже підприємство одночасно виступає і як кредитор своїх покупців, коли надає відстрочку платежу за відвантаженою продукцією, і як позичальник, коли отримує товарний кредит від постачальників і підрядників.

дебіторів не вистачає для розрахунків з постачальниками (значення другого фактора зростає – прим. авт.), порушується платіжна дисципліна, не виконуються зобов'язання, зростає їх загальна величина через утворення прострочених боргів, що призводить до збільшення періоду обігу поточних пасивів, а разом з цим і кількості днів операційного циклу⁷.

Третій фактор визначає якісний склад поточних активів з позиції їх ліквідності, ступінь якої зростає із скороченням періоду проходження капіталу через відповідні стадії кругообігу. Тож підвищення ліквідності поточних активів виявляється в прискоренні швидкості їх обертання, в результаті чого утворюється відносна економія фінансових ресурсів, яка зменшує потребу підприємства в них, а відтак, і необхідність залучення позикового капіталу на короткостроковій основі.

Описаний взаємозв'язок, що існує між третім фактором і результативним показником моделі (4), свідчить, що не будь-яке збільшення оборотних активів позитивно впливає на ліквідність і платоспроможність⁸, а лише те, яке обумовлено потребами підприємства в них і не погіршує показників оборотності мобільної складової майна, а отже, забезпечує можливість досягнення різними елементами оборотних активів такого ступеня трансформації у грошові кошти, який є для кожного з них найбільш прийнятним.

Таким чином, розглянуті залежності між факторними і результативним показником моделі (4) повністю знаходять своє математичне відображення в цій функціональній залежності, чим доводять її відповідність правилам детермінованого моделювання, а отже, і пізнавальну цінність.

Висновки. Незважаючи на домінуючу роль ліквідності та платоспроможності серед інших характеристик фінансового стану, методика аналізу з цього тематичного напрямку незаслужено втрачає зацікавленість з боку дослідників і, як наслідок, ще й досі обмежується лише розрахунком відносних показників. І хоча коефіцієнтний метод має ряд переваг, він не надає можливість генерувати повноцінну і достатню інформацію, необхідну для розробки та прийняття управлінських рішень, спрямованих на збереження і підтримання суб'єкта господарювання в стані, спроможному до виконання власних зобов'язань, а відтак, не захищає певною мірою від банкрутства. Тож очевидною є необхідність удосконалення методики аналізу ліквідності. Причому це важливо не лише з позиції інтересів потенційних партнерів, а й з боку власних потреб у забезпеченні більш ефективного фінансового менеджменту.

Результати проведеного дослідження показали, що реалізація цих завдань є основою для більш детального вивчення теоретичних аспектів

⁷ Тривалість обороту поточних пасивів складає частину операційного циклу, а тому прямо впливає на його тривалість.

⁸ Це стосується утворення залежаних, надмірних, невикористовуваних тривалий час засобів, що робить їх фактичну цінність сумнівною.

ліквідності та платоспроможності, що дає підстави для виявлення можливості й обґрунтування доцільності застосування нетипових (для цього тематичного дослідження), але відомих практиці фінансового аналізу технологій. Подальший пошук можливостей удосконалення та розвитку методики аналізу ліквідності дасть змогу винайти дієвий інструмент оптимізації активів та зобов'язань, що забезпечить підвищення якості управління реальною ліквідністю підприємства, спрямованого на досягнення більш швидких темпів оборотності поточних активів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соколова Е., Чернявська Г. Проблеми управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства. *Збірник наукових праць ДЕТУТ*. 2016. Вип. 35. С. 330-338. *Серія: Економіка і управління*.
2. Цыганков К. Ю., Фадейкина Н. В., Курганова М. В. Ликвидность и платежеспособность сквозь призму научной методологии. *Сибирская финансовая школа*. 2017. № 6. С. 115-128.
3. Крейдич І. М., Наконечна О. С., Харченко О. С. Умови забезпечення платоспроможності підприємств в контексті їх фінансової безпеки. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2015. № 12. С. 190-198.
4. Терен Г. М. Система показників аналізу ліквідності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 8. С. 36-41.
5. Коваленко Д. І., Гуминюк П. П. Діагностика ліквідності та платоспроможності у системі антикризового управління. *Международный научный журнал "Интернаука"*. 2017. № 15 (37). Т. 2. С. 30-35. *Серія: Экономические науки*.
6. Старостенко Г. Г. Управління ліквідністю малого підприємства: теоретичний аспект. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 16. С. 98-104.
7. Щербань О. Д. Стратегічні орієнтири управління ліквідністю та діловою активністю підприємства. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2016. № 2. Т. 23. С. 206 -212.
8. Словарь финансовых терминов. URL: <https://slovar.cc/ekon/fin/2347772.html>.
9. Олександренко І. В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 6 (156). С. 419-426.
10. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
11. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія. Київ: КНЕУ. 2001. 388 с.
12. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. В 2-х т. Київ: Эльга, 1999. Т.1. 590 с.
13. Дорошенко А. П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2013. № 2. С.229-237.
14. Мулик Я. І. Ліквідність підприємств як елемент управління фінансовою безпекою: методичне та інформаційне забезпечення. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки та практики*. 2017. № 4. С. 42-51.

15. Щербатих Д. В. Аналіз показників ліквідності на підприємствах машинобудування в Черкаській області. *Ефективна економіка*. 2012. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1039>.
16. Каминський П. Д. Аналіз ліквідності балансу на прикладі ПАТ "ПВП "Кривбасвибхпром". *Торгівля і ринок України*. 2017. №1(41). С.81-87.
17. Стасюк Л. Аналіз показників ліквідності і платоспроможності на прикладі ПАТ "ХЗКПУ "Пригма-Прес". *Галицький економічний вісник*. 2014. Т. 44. № 1. С. 154-161.
18. Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры. М.: Финансы и статистика, 2001. 560 с.
19. Лисицына Е. В. Управление активами компании. *Финансовый менеджмент*. 2005. № 5. С.112-127.
20. Ковалев В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Финансы и статистика, 1998. 512 с.

Стаття надійшла до редакції 10.06.2020.

Prytuliak N. Factor analysis of liquidity of enterprise assets.

Background. *With a significant number of bankrupt enterprises in Ukraine, an objective and comprehensive assessment of liquidity does not lose its relevance and continues to be important for both individual businesses and their business environment.*

Analysis of recent researches and publications. *Despite a large number of scientific works on the analysis of liquidity of the enterprise, the existing methodological approaches to determining its level are generalized, they are considered autonomously, only within the coefficient method, and, consequently, do not take into account the relationship, interdependence, and conditionality with other financial and economic processes and phenomena.*

The aim of the article is to substantiate the possibility and feasibility of application in the context of liquidity analysis of the factor method with the subsequent implementation of its key task, which is to identify factors and model their functional relationship with the efficient indicator.

Materials and methods. *General scientific methods of dialectics, comparison, analogy, analysis, synthesis, theoretical systematization, and generalization were used in the research.*

Results. *The theoretical basis for the application of deterministic modeling of factor liquidity systems was the study and refinement of the economic essence and its main features. It is proved that the process of transformation of assets into cash must be considered from the standpoint of the duration of the conversion of property values into cash, which is due to the period of their passage through the relevant stages of the cycle. This vision of assets liquidity has allowed to model factor systems, the practical use of which in the financial analysis will contribute to a more complete information support of the management of current assets and liabilities of the enterprise.*

Conclusion. *Further search of opportunities to improve this technique will allow to invent an effective tool for optimizing assets and liabilities, and increase the quality of real liquidity management of the enterprise, aimed at achieving a faster turnover of current assets.*

Keywords: liquidity, solvency, turnover of current assets, factor method of analysis, deterministic modeling, coefficient method of financial analysis.

1. Sokolova, E., & Chernjav'ska, G. (2016). Problemy upravlinnja likvidnistju ta platospromozhnistju pidpryjemstva [Problems of liquidity and solvency management of the enterprise]. *Zbirnyk naukovykh prac' DETUT – Collection of scientific works SETUT*. Is. 35. 330-338. *Serija "Ekonomika i upravlinnja"* [in Ukrainian].
2. Cygankov, K. Ju., Fadejkina, N. V., & Kurganova, M. V. (2017). Likvidnost' i platezhesposobnost' skvoz' prizmu nauchnoj metodologii [Liquidity and solvency through the prism of scientific methodology]. *Sibirskaja finansovaja shkola – Siberian Financial School*, 6, 115-128 [in Russian].
3. Krejdych, I. M., Nakonechna, O. S., & Harchenko, O. S. (2015). Umovy zabezpechennja platospromozhnosti pidpryjemstv v konteksti i'h finansovoi' bezpeky [Conditions for solvency ensuring of enterprises in the context of their financial security]. *Ekonomichnyj visnyk Nacional'nogo tehničnogo universytetu Ukrai'ny "Kyiv's'kyj politehničnyj instytut" – Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"*, 12, 190-198 [in Ukrainian].
4. Teren, G. M. (2016). Systema pokaznykiv analizu likvidnosti pidpryjemstva [The system of liquidity analysis indicators of the enterprise]. *Investycii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, 8, 36-41 [in Ukrainian].
5. Kovalenko, D. I., & Gumynjuk, P. P. (2018). Diagnostyka likvidnosti ta platospromozhnosti u systemi antykryzovogo upravlinnja [Diagnosis of liquidity and solvency in the crisis management system]. *Mezhdunarodnyj nauchnyj zhurnal "Ynternauka" – International Scientific Journal "Internauka"*, 15 (37), 30-35 [in Ukrainian].
6. Starostenko, G. G. (2017). Upravlinnja likvidnistju malogo pidpryjemstva: teoretychnyj aspekt [Liquidity management of a small enterprise: a theoretical aspect]. *Prychornomors'ki ekonomichni studii' – Black Sea Economic Studies*. Is. 16. 98-104 [in Ukrainian].
7. Shherban', O. D. (2016). Strategichni orijentyry upravlinnja likvidnistju ta dilovoju aktyvnistju pidpryjemstva [Strategic benchmarks of liquidity management and business activity of the enterprise]. *Ekonomichnyj analiz – Economic Analysis: zb. nauk. prac'*, 2. 206-212 [in Ukrainian].
8. Slovar' finansovykh terminov [Dictionary of financial terms]. Retrieved from <https://slovar.cc/ekon/fin/2347772.html> [in Russian].
9. Oleksandrenko, I. V. (2014). Diagnostyka likvidnosti ta platospromozhnosti pidpryjemstva [Diagnosis of liquidity and solvency of the enterprise]. *Aktual'ni problemy ekonomiky – Actual Problems of Economics*, 6 (156), 419-426 [in Ukrainian].
10. Cal-Calko, Ju. S. (2008). Finansovyj analiz [Financial analysis]. Kyiv: Centr uchbovoi' literatury [in Ukrainian].
11. Lahtionova, L. A. (2001). Finansovyj analiz sub'ektiv gospodarjuvannja [Financial analysis of business entities]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
12. Blank, I. A. (1999). Osnovy finansovogo menedzhmenta [Fundamentals of financial management]. Kyiv: Jel'ga [in Ukrainian].
13. Doroshenko, A. P. (2013). Ocinka likvidnosti ta platospromozhnosti v konteksti diagnostyky zagal'nogo finansovogo stanu pidpryjemstva [Assessment of liquidity and solvency in the context of diagnosing the overall financial condition of the enterprise]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, 2, 229-237 [in Ukrainian].
14. Mulyk, Ja. I. (2017). Likvidnist' pidpryjemstv jak element upravlinnja finansovuju bezpekoju: metodychne ta informacijne zabezpechennja [Enterprises liquidity as an element of financial security management: methodological and information support]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannja nauky ta praktyky – Economy. Finances. Management: Current Issues of Science and Practice*, 4, 42-51 [in Ukrainian].

15. Shherbatyh, D. V. (2012). Analiz pokaznykiv likvidnosti na pidpryjemstvah mashynobuduvannja v Cherkas'kij oblasti [Analysis of liquidity indicators at machine-building enterprises in Cherkasy region]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, 3. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1039> [in Ukrainian].
16. Kamyns'kyj, P. D. (2017). Analiz likvidnosti balansu na prykladi PAT "PVP "Kryvbasvybuhprom" [Analysis of balance sheet liquidity on the example of PJSC PVP "Kryvbasvybukhprom"]. *Torgivlja i rynek Ukrai'ny – Trade and Market of Ukraine*, 1(41). 81-87 [in Ukrainian].
17. Stasjuk, L. (2014). Analiz pokaznykiv likvidnosti i platospromozhnosti na prykladi PAT "HZKPU "Prygma-Pres" [Analysis of liquidity and solvency indicators on the example of PJSC KFPEP "Prygma-Pres"]. *Galyc'kyj ekonomichnyj visnyk – Galician Economic Bulletin*, 1, 154-161 [in Ukrainian].
18. Kovalev, V. V. (2001). Finansovyj analiz: metody i procedury [Financial analysis: methods and procedures]. Moscow: Finansy i statistika [in Russian].
19. Lisicyna, E. V. (2005). Upravlenie aktivami kompanii [Company assets management]. *Finansovyj menedzhment – Financial Management*, 5, 112-127 [in Russian].
20. Kovalev, V. V. (1998). Finansovyj analiz: Upravlenie kapitalom. Vybor investicij. Analiz otchetnosti [Financial Analysis: Capital Management. Investment choice. Accounting analysis]. Moscow: Finansy i statistika [in Russian].